

מחשבה למעשה
בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

שא אג הכה // שימוש בפלטה בשבת <

כרש השבוע // קאל האס <

דיבור אנה // מקצג נאי <

אג האון נגן אקווא גמ כמבטג www.kollel.org.il

הרב שניאור קוט

בישול תותר השהיה לדעת חנניה, אך במקום הדחק יש להקל שסגי בשליש בישול (כ"כ המ"ב רנ"ג סקל"ח).

השו"ע (רנ"ג א') מביא את דעת חכמים בסתם, ודעת חנניה בשם יש אומרים, ולפי כללי השו"ע משמעותו שפוסק להחמיר כחכמים, והרמ"א כתב שנהגו להקל כסברא אחרונה היינו שיטת חנניה. אמנם האחרונים כתבו שהמנהג להקל כחנניה פשט כבר קודם פסק השו"ע, ולכן אף מנהג הספרדים להקל בזה, אמנם לדעתם ראוי לחוש לכתחילה לא להשהות קודם שמצטמק ורע לתבשיל, ולמנהג האשכנזים שפסקו כהרמ"א, נחלקו הפוסקים האם אפשר לעשות לכתחילה כחנניה – דעת המשנה ברורה (בה"ל 'ונהגו להקל') שלכתחילה טוב ליזהר שיהיה מבושל כל צרכו קודם חשיכה ולסלקו מן האש – והיינו כשמצטמק ויפה לו, אבל דעת הגר"ז והחזו"א להתיר אף לכתחילה להשאיר על האש אחר מאב"ד.

היתרים שנאמרו בדין שהיה –

גרף וקטום – אם גרף את הגחלים או אף כיסה אותם באופן שמקטין את חום האש לא גזרו בזה את גזירת שהיה, שכיון שגילה דעתו שלא רוצה את תוקף הגחלים שוב לא יבא לחתות – ומותר. גריפה וקטימה בכיריים של גז – כתבו הפוסקים דאף שכיום בשונה מזמן גזירת חז"ל מקום החיתוי אינו במקום האש עצמה, מ"מ אין ניכרת דעתו להפחית את האש אלא כשקוטם את האש עצמה, ולא בכפתורי הגז, וי"א שטוב לקטום גם

שאל את הרב

שימוש בפלטה בשבת

מעשה במשפחה גדולה שיצאה לנפוש בשבת בישוב מרוחק, והתכוונו להביא איתם את כל האוכל המיועד לשבת, ולבשל אותו במקום הנופש. למעשה לאחר סדרת תקלות מפוארת הגיע הרכב עם כל האוכל אל המקום כעשר דקות לפני כניסת השבת, נפרט כיצד עליהם לנהוג כדי לבשל את האוכל בהיתר ולהמנע מאיסור 'שהיה'.

איסור 'שהיה' – מפורש במשנה "כירה שהסיקה בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר", והיינו שחכמינו ז"ל גזרו שלא יניח אדם קדרה על האש בערב שבת כדי שתתבשל במהלך השבת, ואף שאינו עובר על איסור בישול שהרי גמר מלאכתו ביום השישי, מ"מ חששו חז"ל שמא יחתה בגחלים בשבת כדי שיתבשל מהרה, ובחיתוי זה עובר על מלאכת מבעיר.

ובגמ' נחלקו חנניה וחכמים - לדעת חכמים כל תבשיל אפילו אם נתבשל לגמרי ומוכן לאכילה, עדיין חוששים שמא יחתה בגחלים כל זמן שהוא מצטמק ויפה לו – דהיינו שהמאכל משתבח מהחום, ורק אם הוא במצב שע"י החימום הוא מצטמק ורע לו מותר להשהות מערב שבת. ודעת חנניה שמזמן שהגיע התבשיל למאכל בן דרוסאי שהוא ראוי לאכילה ע"י הדחק, כבר אין האדם טרוד עליו, ולא חוששים שיבא לחתות בגחלים למהר בישולו, ומותרת בו השהיה.

ובשיעור מאכל בן דרוסאי יש בו מחלוקת הפוסקים אם הוא חצי מזמן הבישול, או שלישי. **להלכה** - לענין שהיה יש להחמיר שרק בחצי

נמצא שבני משפחה זו יכולים להכין את האוכל לשבת כדלהלן – דברים שיספיקו להתבשל עד השקיעה (ואף אם מקדימים לקבל שבת קודם השקיעה, פסק הגרש"ז אוירבאך שתלוי בשקיעה בלבד) כמאב"ד – אין בהם איסור שהיה וישאיר אותם על האש בכניסת שבת, וכשהיו מוכנים, יוריד אותם מהאש ויניח על הפלטה, (ולפי הכללים בהיתר חזרה).

החמין שמיועד למחר ויש בה חתיכות של בשר חי יכולים ליתנו על כיריים של גז כדרכם אפי' בלא לגרוף ולקטום, אך רק על להבה קטנה שבה לא יהיה הבשר מוכן בזמן סעודת הלילה, אך אם הבשר שמונח על הלהבה הזו יכול להיות מוכן בזמן שדרך לאכול סעודת הלילה, הרי אסור (ואפי' אם מניח כעת על אש נמוכה, כיון שחוששים שיגביה את האש).

להניח בשר על המנגל כדי שיצלה לסעודת הלילה – בזה אין את ההיתר של קדירה חייטא, משום שמיועד לסעודת הערב, ולכן אסור אף לדעת השו"ע. ולדעת הרמ"א אסור גם משום שבצלי בתנור פתוח אין את ההיתר של קדירה חייטא, ולכן אם זה בשר על מנגל של גחלים שיעשו קטימה, דהיינו שיפזר אפר מלמעלה על הגחלים, ואפי' אם הגחלים יחזרו לבעור אחרי כן, מ"מ כתב המשנה ברורה שבכיסוי אפר כל שהוא סגי שכיון שגילה דעתו שלא רוצה לגחלים סגי בזה, (אמנם יש להקפיד שיהיה משמעות לקטימה בזמן ההנחה על האש, שלא יקטום ועד שיניח את הבשר תחזור האש לקדמותה ממש – כ"כ הפוסקים). ואם זה מנגל חשמלי אפשר להתיר רק במקום שיתבשל כבר כמאב"ד מבעוד יום, ואם יש לו כיסוי יוכל לעשות לדעת הרמ"א טוח בטיט.

ולהניח מאכלים בתנור – אפשר גם כן בשני דרכים, או שיקטום את האש שבתנור, כגון שיכסה את הגופי חימום הקבועים בו בנייר כסף (דבקטימה כתב המ"ב שצריך לקטום את כל הגחלים), ונראה שבזה מהני לכל השיטות אף אם מכסה בנייר כסף דק, שאין דרך לכסות את גופי החימום כך, וניכר שכוונתו להקטין את החום. ולמנהג האשכנזים אפשר לעשות טוח בטיט כגון שיסגור עם דבק את הכפתורים

את הכפתורים ששם הוא מקום החיתוי, אמנם לשים נייר כסף דק על הכיריים כתב הגרש"ז שלא מהני (משום שאינו ניכר שבא למעט החום, שדרך אנשים לפעמים לשים כן לניקיון – כן ביאר בספר שבות יצחק בשמו).

אחר מאב"ד – (כדעת חנניה) אם התבשיל כבר התבשל כמאב"ד, לא חוששים שיבא לחתות למהרו, ונכלל בהיתר זה גם פירות חיים אפי' לפני מאב"ד, שכיון שיכולים לאוכלם כך בלא בישול, לא חיישינן שיבא לחתות למהר בישולם. **קדירה חייטא –** אם הקדירה היא של תבשיל בשר חי שלא התבשל כלל, או אפילו תבשיל ירקות עם חתיכת בשר חי, לא חששו חכמים שמא יבא לחתות בגחלים, כי לסעודת הלילה גם ע"י חיתוי המאכל לא יהיה מוכן, ולסעודת הבוקר יהיה מוכן לאכילה גם בלי חיתוי, ולכן לא גזרו בזה לאסור שהיה. אמנם כתבו פוסקי זמנינו שהיתר זה כמעט ואינו מצוי היום כי בקל הדבר מתבשל אף לסעודת הלילה.

(דין קדירה חייטא נאמר בדברים המתבשלים, אבל בבשר חי הנצלה על האש נחלקו השו"ע והרמ"א – לדעת השו"ע בשר גדי ועוף חי מותרת בו השהיה בין בתנור פתוח בין בתנור סגור (למעט על האש ממש שאסור עד מאב"ד), ובשר שור או עז מותר רק בתנור סגור, לדעת הרמ"א אף בשר גדי ועוף לא הותר בו השהיה בחייטא רק בתנור סגור (שאז לא יפתח כדי שלא יצטנן), אבל בצלי בתנור פתוח אין את ההיתר של קדירה חייטא, אלא שיש היתר נוסף של טוח בטיט שבתנור נעול יש היתר בכל מצב ולא רק בצלייה, אלא גם בתבשיל בתוך סיר וכדלקמן).

טוח בטיט – בגמ' מבואר שאם התנור שריק – היינו סגור בטיט, מותר להשהות בין בשר גדי בן בשר שור ועז, ונחלקו בזה הראשונים, לדעת הטור והרמ"א ההיתר של טוח בטיט הוא היתר כללי, שכיון שהתנור סגור בטיט, עד שישבור הטיט כדי לחתות יזכר ששבת וימנע, ולדעת הרמב"ם ושו"ע הוא רק היתר להניח בשר שור או עז חיים בצלי, משום שאנו אומרים שלא יבא לחתות בהם כי אם יפתח את התנור הוא יצטנן (אבל בקדירה וכד' שיש חשש חיתוי לא מהני מה שיטוח בטיט).

ואם אחר כך רוצה להעביר את המאכל מהתנור הכבוי ולהניחו על הפלטה, יש לדון בזה שמא נחשב כהניחה על גבי קרקע שאסור להחזירו למקור חום משום איסור 'חזרה', כיון שמרצונו קבע זמן לכיבוי התנור הוי כמניחו על גבי קרקע, אך אם ידאג להעביר מיד כשיכבה התנור כשהוא עדיין רותח, ודאי מותר.

וצריך ליזהר מאד בכל זה שכיון שהם דברים המתבשלים בשבת, שלא יעשה שום פעולה של קירוב בישול כאשר התבשיל טרם התבשל כל צורכו (כגון הזזה של הסיר למרכז האש, כיסוי הסיר לאחר פתיחה, הנחת מגבת עליו, סגירת התנור).

שמיועדים לשינוי החום, שאז הוי כמו טוח בטיט. (ובארוחו"ש הביא משם החזו"א שאפשר להשהות אף בתנור חשמלי ע"י נעילתו במנעול, ולכאן צ"ב שהרי טוח בטיט עניינו שעד שיבא לשבור הטיט ייזכר ולא יחתה, ונעילת התנור לא מעכבת אותו מלחתות, ואולי יש מקום לומר שאין דרך לחתות רק אחרי ראיית המאכל, ולכן אם המאכל סגור בטיט עד שישבור אותו ייזכר ולא יחתה). ואם אכן מניח בתנור מאכלים, יש אומרים שצריך לשים שעון שבת שיכבה את התנור כדי שיוכל להוציא את המאכלים מהתנור, משום הטרמוסטט שיש בו שינוי ע"י הפתיחה,

הרב פנחס הוכרמן

פרשת השבוע

קללת בלעם

אף כאן, בתחילה אמר השי"ת לבלעם: "לא תלך עמהם", היינו – הם חפצים שתלך יחד עמם לקלל את ישראל, אין לך ללכת בכוונה זו. אך כאשר התאמץ בלעם ללכת, אמר לו השי"ת: "קום לך אתם", היינו – מה שאסרתי לך ללכת, הוא בכוונה לקלל, אבל אם תלך "אתם", כאשר אין לך שוב להם ואין כוונתך ככוונתם, אזי יכול אתה ללכת. ואם אכן היה הולך בלעם בכוונה זו, לא היה חרון אף ה'. אך הכתוב מעיד: "וילך עם שרי מואב", כמו שפי' רשי "לבו כלבם שווה", כי אף הוא חשב לקללם. לכן "ויחר אף ה'" – כי עבר בלעם על מצוותו.

אמנם בסופו של דבר, כאשר פגש את המלאך, אמר לו המלאך: "לך עם האנשים", כמו שפירש"י: בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכים אותו – כי חלקו עמהם, וכשם כוונתו שווה לכוונתם, כך – מדה כנגד מדה – סופו להיאבד מן העולם יחד עמהם. (בשם רבינו הגר"א, קול אליהו)

"ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא" (כב, יב) יש להקשות, כיצד זה בתחילה אסר השי"ת על בלעם ללכת עם שרי מואב ואח"כ התיר לו את ההליכה, שנא': "אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם", וכי שייך חזרה כלפי שמיא. וביותר, מכיוון שכבר נתן לו רשות ללכת, מדוע כעס עליו השי"ת, כנאמר: "ויחר אף ה' כי הולך הוא".

ברם יש הבדל מהותי בין לשון "עם" או "עמו" לבין לשון "את" או "אתו". לשון "עם" משמעותו: ביחד, בשווה, בכוונה אחת ממש, כאשר שני הצדדים במעמד שווה, ואין אחד פועל יותר מחברו. לעומת זאת, לשון "את" או "אתו", הגם שמשמעותו עשייה משותפת, מ"מ אין כוונת העושים שווה ולבם אינו שווה בכוונת העשייה. ואפילו אם עושים בכוונה אחת, מכל מקום האחד פועל והשני נפעל.

ומשפחתו לבריכה..
האם מותר לראובן לספר על כך שיעקב לא
נענה לקריאת הרבנים.. האם יש בזה משום
איסור לשון הרע.

תשובה: אסור לראובן לספר על יעקב למרות
שקשה לומר שיעקב עובר על איסור ממשי בכך
שלא נענה לקריאת הרבנים להחרמת הבריכה..
כיון שסוף סוף יש בזה משהו מן הגנאי.

מקורות: כתב החפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל
ד' הלכה ב'): "ואין חילוק בזה בין אם הוא לאו
גמור או עשה גמורה דאורייתא המפורסם שהוא
אסור, שבוודאי יתבזה מאד לפני השומע על ידי
סיפורו, אפילו אם הוא דבר שאין נזהרין בזה
הרבה מהמוני ישראל ואין לו בזה גנות גדול כל
כך... או אפילו הוא מילתא דרבנן בעלמא, שהם
אמרו שאין ראוי לעשות זה הדבר לכתחילה, והוא
מספר עליו אפילו שלא בפניו והוא אמת שראהו
בעצמו שעשה הדבר הזה, גם כן אסור".

ובבאר מים חיים (ס"ק ז') מוסיף שאפילו אם מה
שעבר על דברי רבנן הוא לא סייג וגדר, אלא
שאמרו שכך ראוי לעשות, גם זה בכלל לשון הרע.

בשכונת 'דקלים כחולים' בצפון הארץ הוקמה בריכת
שחיה שלמרבה הצער פתחה שעריה לציבור
הרחב בשבת קודש. כל הבקשות והתחנונים של
רבני הקהילה להנהלת הבריכה להימנע מלפתוח
את בריכה השחיה בשבת, נענו בסירוב מוחלט,
בהתעקשות של ממש מצד ההנהלה, בטענה
'שאף אחד לא יכול להחליט לנו מתי לפתוח ומתי
לסגור..'. למרות ששכונת 'דקלים כחולים' הינה
שכונה דתית ברובה.. לא היה עם מי לדבר.

בלית ברירה ובלב כבד החליטו רבני השכונה בעצה
אחת לקרוא לציבור יראי ה' להחרים את הבריכה.
ו'שכל מי שלב יהודי חם פועם בו' ימנע מלתמוך
בהחזקת הבריכה.. בצורה כזו או אחרת.

גם הנהלת הבריכה לא טמנה ידה בצלחת, ולא
ישבה בשקט.. היא מצידה ניסתה למשוך את
תושבי השכונה לבוא לבריכה על ידי פתויים של
הוזלת המחירים באופן משמעותי וכו'..

רוב ככל הציבור נענה ברצון לקריאת הרבנים,
וכף רגלם של רוב הציבור לא דרכה בבריכה.
ראובן, אחד מתושבי השכונה ראה ששכנו יעקב
לא עומד בפיתוי של המחירים וכן הולך הוא

